

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

วิวัฒนาการการคุ้มครองพืชในต่างประเทศนั้น เริ่มมีมาตั้งแต่อดีตอันเป็นผลมาจาก ความสำคัญของพืช ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์ และส่วนต่างๆ ของพืช แต่แนวความคิด มักจะออกมาเป็นในลักษณะของกฎหมายภายในที่สามารถคุ้มครองได้สอดคล้องกับความเหมาะสม กับแต่ละประเทศ ทั้งในแง่เศรษฐกิจ การเมือง สังคม เช่น กฎหมายคุ้มครองเมล็ดพันธุ์ การคุ้มครองพืชเศรษฐกิจ เป็นต้น เมื่อความสำคัญของเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น เทคโนโลยีชีวภาพ เข้ามามีบทบาทในการผลิตพืช โดยการโยกย้ายยีนจากพืชชนิดหนึ่งไปสู่พืชอีกชนิดหนึ่ง ก่อให้เกิดพันธุ์พืชชนิดใหม่ตามความต้องการของนักผสมพันธุ์พืช ความจำเป็นในการพยายามหา รูปแบบกฎหมายที่เหมาะสมและให้ประโยชน์แก่การคุ้มครองมากกว่ามาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ เริ่มได้รับการผลักดัน และกระตุ้นแก่รัฐบาลของแต่ละประเทศให้หันมาให้ความสำคัญแก่การ คุ้มครองพืช และเทคโนโลยีชีวภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นวงการเกษตรกรรมเอง อุตสาหกรรม นักลงทุนในการผลิตพืช เป็นต้น

กฎหมายการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นแนวความคิดหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่า สามารถรองรับความต้องการในการคุ้มครองพืชได้ นั่นคือกฎหมายสิทธิบัตร แม้พื้นฐานเบื้องต้น จะเห็นกันว่าระบบกฎหมายสิทธิบัตรนั้นคุ้มครองเฉพาะเทคโนโลยีในทางอุตสาหกรรม แต่ใน ระยะหลังก็เริ่มมีแนวความคิดว่า กฎหมายสิทธิบัตรอาจจะคุ้มครองครอบคลุมถึงสิ่งมีชีวิตได้ เช่น พืช สัตว์ และจุลินทรีย์ กฎหมายระหว่างประเทศที่มีการหยิบยกมาอ้าง ก็คือ อนุสัญญา กรุงปารีสสำหรับการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม จุดเริ่มแรกได้มีความพยายามของ นักผสมพันธุ์พืชได้อาศัยหลักเกณฑ์ของระบบกฎหมายสิทธิบัตรให้พยายามครอบคลุมไปถึง เทคโนโลยีชีวภาพ และผลผลิตที่เกิดจากเทคโนโลยีชีวภาพอันรวมไปถึงพืช และพันธุ์พืช ซึ่งเป็น สิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งอันเกิดจากการนำเทคโนโลยีชีวภาพมาสร้างรูปแบบของสิ่งมีชีวิตในห้องทดลอง ข้อโต้เถียงในประเด็นดังกล่าวนี้ก็ เริ่มมีการให้ความสนใจระหว่างประเทศมากขึ้น แต่ปัญหาที่

เกิดขึ้นว่าระบบกฎหมายสิทธิบัตรไม่เอื้ออำนวยต่อเทคโนโลยีชีวภาพและพืช เพราะประเด็นของความเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิต ซึ่งยากที่สิ่งมีชีวิต เช่นพืช จะสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขของการขอรับการคุ้มครองได้ ไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์ของความใหม่ (novelty) หลักเกณฑ์ของการประดิษฐ์ที่มีขั้นตอนสูงขึ้น (inventive step) หลักเกณฑ์ของประโยชน์ต่อการใช้สอย (utility หรือ industrial application) หลักเกณฑ์ของการไม่เป็นที่เห็นประจักษ์แก่บุคคลผู้มีความชำนาญ (nonobviousness) และหลักเกณฑ์การเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ (disclosure specification) เป็นต้น อีกทั้งมีแนวความคิดว่ากฎหมายสิทธิบัตรมีความไม่เหมาะสมในการที่จะนำมาใช้คุ้มครองแก่สิ่งมีชีวิต เช่นพืช เพราะเป็นผลผลิตทางธรรมชาติ (product of nature) ซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ถ้านำกฎหมายสิทธิบัตรมาใช้คุ้มครองพืช ก็จะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยรวม ซึ่งได้มีการนำประเด็นดังกล่าวเข้าสู่การตกลงกันในระดับประเทศ ไม่ว่าจะเป็นอนุสัญญา UPOV, อนุสัญญา Strasbourg, อนุสัญญา EPC เป็นต้น ต่างเป็นความพยายามของกลุ่มภาคีในการตกลงและขุดปัญหาการคุ้มครองเทคโนโลยีชีวภาพ ในประเด็นของการคุ้มครองพันธุ์พืช และพืช จากอนุสัญญาเหล่านี้เอง แนวความคิดของการคุ้มครองสิทธิของผู้ผสมพันธุ์ (PBR) หรือการคุ้มครองสิทธิในพันธุ์พืช (PVR) โดยกฎหมายเฉพาะเริ่มเป็นที่ยอมรับมากขึ้น แม้แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกา จะยอมรับหลักเกณฑ์ที่ว่า สิ่งมีชีวิตเช่นพืช อาจจะเป็นสิ่งที่ขอรับสิทธิบัตรตามกฎหมายสิทธิบัตรได้ อันเป็นผลมาจากแนวคำตัดสินของคดี Bergy, Chakrabarty และ Hibberd ที่ให้การคุ้มครองแก่สิ่งมีชีวิต และก่อให้เกิดแนวความคิดของการขยายความคุ้มครองมาสู่พืชด้วย แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังมองเห็นปัญหาของการนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอรับสิทธิบัตรมาใช้แก่การคุ้มครองสิ่งมีชีวิต เช่นพืช ก็มีการออกกฎหมายเฉพาะแก่การคุ้มครองพืชคือ Plant Patent Act 1930 (PPA) เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการคุ้มครองพืชโดยกฎหมายสิทธิบัตร และก็มีหลายประเทศในแถบยุโรป เช่น เยอรมัน ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส ฯลฯ ซึ่งเป็นภาคี UPOV และ EPC ยอมรับหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองพืชหรือพันธุ์พืชโดยกฎหมายเฉพาะ ไม่ใช่กฎหมายสิทธิบัตรโดยปฏิเสธการนำกฎหมายสิทธิบัตรมาใช้แก่การคุ้มครองพืช ถึงกระนั้นก็ตาม หลักเกณฑ์การคุ้มครองพืชในแต่ละประเทศก็ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่ทางปฏิบัติ แม้เสียงส่วนใหญ่จะยอมรับหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิผู้ผสมพันธุ์พืช และพันธุ์พืช โดยกฎหมายเฉพาะก็ตาม แต่ก็ยังเปิดโอกาสให้มีการเลือกมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพืชได้ ถ้าเห็นว่า กฎหมายสิทธิบัตร หรือกฎหมายอื่นใดมีความเหมาะสม

ผู้เขียนมีความเห็นว่าการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ประกอบการตามกฎหมายสิทธิบัตรนั้นเป็นแนวความคิดของการใช้สิทธิผูกขาด ซึ่งอาศัยตัวบทกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นตามระบบกฎหมายสิทธิบัตรมาเป็นเครื่องมือในการที่จะกำหนดสิทธิผูกขาดแต่ผู้เดียวแก่ผู้ประกอบการที่สามารถใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในสิ่งประดิษฐ์ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การจำหน่าย การใช้ การขาย การนำเข้าซึ่งสิ่งประดิษฐ์นั้นๆ แนวความคิดของกฎหมายสิทธิบัตรนั้นต้องการที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการที่สามารถคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ที่มีประโยชน์ต่อสังคม และเพื่อเป็นการตอบแทนแก่การที่ผู้ประกอบการยินยอมเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์แก่สังคมเพื่อแลกกับสิทธิผูกขาดแต่เพียงผู้เดียวในสิ่งประดิษฐ์นั้น แนวความคิดนี้ได้ถูกพิจารณาควบคู่ไปกับผลประโยชน์ของสังคม ผู้บริโภค และสภาพเศรษฐกิจของสังคม เนื่องจากว่าการผูกขาดมักจะมีผลกระทบต่อสังคมและผู้บริโภคที่จะทำให้ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าในราคาสูงขึ้น และสภาพการแข่งขันทางการค้าในตลาดถูกมองว่าไม่เป็นธรรมเพราะมีการผูกขาดในการผลิตแต่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้ศักยภาพการแข่งขันในตลาดไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจะให้สิทธิผูกขาดตามกฎหมายสิทธิบัตรจึงต้องคำนึงถึงนโยบาย เศรษฐกิจของแต่ละประเทศว่าประสงค์จะคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์ใดภายในประเทศของตนโดยวางกรอบแห่งสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรไว้

แต่ระบบผูกขาดก็เป็นกลไกทางเศรษฐกิจที่สังคมมาให้เป็นการตอบแทนแก่ผู้ประกอบการอยู่นั่นเองโดยยอมรับสิทธิผูกขาดในสิ่งประดิษฐ์ภายในกำหนดระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากการที่ผู้ประกอบการยินยอมเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์แก่สังคม และให้สังคมได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์นั้น อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นทางอ้อมให้ผู้ค้นคว้าเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ และสิ่งประดิษฐ์ที่มีประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมมากขึ้น

หากจะพิจารณากันอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นว่าสิทธิผูกขาดตามระบบกฎหมายสิทธิบัตรนั้นก็มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการค้นคว้าทางเทคโนโลยี และงานในภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้มีการค้นคว้าสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่ไม่น้อย

เมื่อเริ่มมีแนวความคิดในการที่จะคุ้มครองพืชหรือพันธุ์พืชภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร ก็ต้องพิจารณาต่อไปว่าสิทธิผูกขาดภายใต้กฎหมายสิทธิบัตรนี้จะเหมาะสมหรือไม่สำหรับการที่จะนำมาใช้เป็นมาตรการแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากสิ่งประดิษฐ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ในส่วนของการคุ้มครองสิทธิของผู้ผสมพันธุ์พืชหรือคุ้มครองพันธุ์พืชนั้น ตามที่เราได้

ศึกษามาแล้วก็เป็นการศึกษาแนวความคิดของระบบการผูกขาดตามระบบกฎหมายสิทธิบัตรมาปรับใช้ แก่สิทธิของผู้ที่สามารถประดิษฐ์และค้นพบพันธุ์พืชใหม่ กล่าวคือเป็นการอาศัยแนวความคิดของการเป็นเจ้าของสิทธิในพันธุ์พืชเหล่านั้นคล้ายๆกับสิทธิผูกขาดในระบบกฎหมายสิทธิบัตร แต่สิทธิดังกล่าวนั้นเป็นการให้สิทธิความเป็นเจ้าของแก่ผลผลิตคือพันธุ์พืช มิใช่แก่กรรมวิธี (process) ที่ใช้ในการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตเช่นเดียวกับระบบกฎหมายสิทธิบัตร โดยสิทธิ ดังกล่าวจะเป็นการให้สิทธิแก่เจ้าของสิทธิที่จะห้ามบุคคลอื่นที่จะขาย ใช้พันธุ์พืชของตนเองใน การขยายพันธุ์ ลักษณะของสิทธิจึงคล้ายๆ กับสิทธิผูกขาดตามระบบกฎหมายสิทธิบัตรที่ให้สิทธิแก่ เจ้าของแต่เพียงผู้เดียวที่จะขาย ใช้ ขยายพันธุ์พืช แต่ก็มีกรยกเว้นให้ผู้อื่นสามารถใช้สิทธิ ผูกขาดดังกล่าวได้ถ้าการขยาย ใช้ และขยายพันธุ์พืชนั้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการบริโภคของ ชีววิทยา หรือเกษตรกรที่อาศัยเมล็ดพันธุ์หรือพันธุ์พืชที่ได้รับการคุ้มครองสิทธินั้น และยังคงเข้าไป ถึงการนำเมล็ดพันธุ์และพันธุ์พืชมาใช้เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าและการทดลองเพื่อผลิตพันธุ์พืช ใหม่ๆ ด้วย

ในส่วนของประเทศไทย มีหน่วยงานอยู่หลายหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ พืช เช่น กรมวิชาการเกษตร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน กระทรวงพาณิชย์ โดยทำการช่วยเหลือในการปรับปรุงพันธุ์พืช โดยอาศัยวิธีการทางเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น เทคโนโลยีชีวภาพ เป็นต้น เข้ามามีส่วนช่วยใน การปรับปรุงพืช และรัฐบาลไทยก็มีบทบาทมากเกี่ยวกับการส่งเสริมและการควบคุมพืชตั้งแต่ อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจ ที่มีความสำคัญต่อประเทศ รัฐบาลพยายาม ควบคุมการนำเข้า การส่งออกเพื่อการค้า โดยการออกตัวบทกฎหมาย ดังเช่น พระราชบัญญัติ พันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และ 2535 (ฉบับที่ 2) เป็นบทบัญญัติในการควบคุมพันธุ์พืชและ เมล็ดพันธุ์พืชเพื่อการค้า

ในส่วนของกฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2535 (ฉบับที่ 2) นั้นเป็นนโยบายของรัฐบาลในการที่ไม่ต้องการให้พืชหรือพันธุ์พืชเป็นสิ่งที่ขอรับสิทธิบัตรได้ ตามความหมายของระบบสิทธิบัตร พิจารณาดูแล้วค่อนข้างแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ที่ระบุไว้ ชัดเจนในบทบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตร และไม่ได้มีการอธิบายความถึงคำว่า พืช หรือพันธุ์พืชว่ามี ความหมายแตกต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร แต่กระนั้นก็ตามถ้าเป็นพันธุ์พืชที่เกิดโดยการ ผสมพันธุ์โดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น พันธุวิศวกรรม (genetic engineering) ดู จะมีแนวโน้มว่าจะอาจจะขอรับสิทธิบัตรได้ ทั้งในส่วนของพืช และกรรมวิธีในการผลิตพืช แต่

ในทางปฏิบัติอาจจะเป็นเรื่องยากเพราะหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกฎหมายสิทธิบัตรไทยยังมีปัญหา เรื่อง การตีความและหลักเกณฑ์ของสิ่งที่จะขอรับสิทธิบัตร อันได้แก่ พืช ว่าอาจจะไม่อยู่ใน ความหมายของสิ่งประดิษฐ์ตามมาตรา 9(1) ของกฎหมายสิทธิบัตรก็ได้

เมื่อพิจารณาประเด็นกฎหมายสิทธิบัตรไทยแก่การคุ้มครองพืชในประเทศไทยแม้ว่าจะ มีกฎหมายสิทธิบัตรก็ตาม แต่โดยความเป็นจริงแล้วประเทศไทยมิได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาใดๆ เลยที่เกี่ยวกับข้อตกลงของระบบกฎหมายสิทธิบัตร เช่น อนุสัญญากรุงปารีส อนุสัญญา UPOV และ อนุสัญญา EPC เป็นต้น แต่การที่ประเทศไทยออกกฎหมายสิทธิบัตรก็เพื่อให้สอดคล้องกับนานา ประเทศในการมีกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์ โดยเป็นผลมาจากการผลักดันของ นานาประเทศให้ประเทศไทยหามาตรการทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิบัตรในรูปแบบของการ คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

แนวนโยบายและแนวความคิดในการจะขยายความคุ้มครองพืชด้วยกฎหมายสิทธิบัตร เช่นเดียวกับแนวความคิดในต่างประเทศนั้นยังมีการกำหนดไม่แน่นอนชัดเจน อย่างเช่น ในต่างประเทศที่พยายามแยกความแตกต่างระหว่างการคุ้มครองพืชด้วยกฎหมายสิทธิบัตร และ กฎหมายเฉพาะสำหรับคุ้มครองสิทธิผู้ผสมพันธุ์พืช และพันธุ์พืช โดยเฉพาะรายละเอียดและ แนวบรรทัดฐานจากคำพิพากษาของศาล ยังไม่ได้มีการแยกแยะออกมาให้เห็นเด่นชัด เป็นแต่เพียงว่าการคุ้มครองจุลชีพได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีชีวภาพก็ได้มีการ นำเข้าไปเป็นข้อก่กเถียงในระดับระหว่างประเทศ และประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบนั้นจาก การที่นานาประเทศพยายามให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองจุลชีพ และเป็นก่อให้เกิดในการเกิดข้อ ก่กเถียงว่าอาจจะขยายความคุ้มครองมาถึงพืชด้วย

อีกประการหนึ่ง กฎหมายสิทธิบัตรไทยได้รับแนวความคิดจากระบบสิทธิผูกขาดจาก ต่างประเทศ เช่นเดียวกันโดยประเทศไทยนั้นคำนึงถึงสิทธิของผู้ประดิษฐ์ที่ควรจะมีสิทธิแต่ ผู้เดียวในสิ่งประดิษฐ์ที่ตนเองคิดค้น และเพื่อเป็นการให้สิ่งจูงใจแก่ผู้ประดิษฐ์เหล่านั้นที่จะ ทำการค้นคว้าสิ่งประดิษฐ์ที่มีประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมต่อไป โดยแลกสิทธิผูกขาดกับการที่ต้อง เปิดเผยรายละเอียดของสิ่งประดิษฐ์แก่สังคม อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังได้คำนึงถึง นโยบายเศรษฐกิจและสภาพสังคมของประเทศเป็นหลักในการพิจารณาการให้ความคุ้มครอง แก่สิ่งประดิษฐ์ใดๆ ที่จะมมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมและการบริโภคนายาในประเทศ ดังที่เรา พยายามเห็นว่ากฎหมายสิทธิบัตรไทยได้ปฏิเสธการให้ความคุ้มครองแก่พืชภายใต้กฎหมาย สิทธิบัตร เพราะเหตุผลว่าประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ผลผลิตส่วนใหญ่จึงมักจะมา

จากภาคเกษตรกรรม และประเทศไทยยังต้องอาศัยเทคโนโลยีเพื่อนำมาพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร การจะขยายความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร เพื่อคุ้มครองไปถึงสิ่งประดิษฐ์ทางเทคโนโลยีชีวภาพจึงเป็นปัญหาที่รัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องทำการศึกษากว่าถ้าจะให้ความคุ้มครองแก่สิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวควรจะเป็นการคุ้มครองในลักษณะของการให้สิทธิผูกขาดภายใต้ระบบกฎหมายสิทธิบัตร หรือจะให้การคุ้มครองตามระบบ PVR หรือ PBR ซึ่งสิทธิผูกขาดในลักษณะดังกล่าวมีความเคร่งครัดน้อยกว่าระบบกฎหมายสิทธิบัตร ทั้งนี้เพราะได้คำนึงถึงความเป็นอยู่และความจำเป็นของเกษตรกร ช่างนา และสังคมส่วนรวมเป็นหลัก ถ้าหากจะมีการให้ความคุ้มครองแก่พืชในประเทศไทยก็จะเป็นการผูกขาดทางเทคนิค หรือกรรมวิธีการผลิต และรวมไปถึงพืชอื่นจะเป็นการกีดขวางความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัดเจน แม้ว่าการหามาตรการทางกฎหมายเพื่อนำมาใช้ในการคุ้มครองจะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้มีการแข่งขันในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีก็ตาม แต่ระบบสิทธิผูกขาดในประเทศไทยย่อมมีผลกระทบต่อเกษตรกรและระบบการแข่งขันในตลาดในลักษณะของการกีดกันการใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืช และเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่ด้วย

เศรษฐกิจในประเทศไทยขึ้นอยู่กับผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก และยังต้องอาศัยเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาและปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตรกรรม เพื่อให้สามารถผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพและได้ปริมาณเพียงพอที่จะใช้บริโภคภายในประเทศ และส่งเป็นสินค้าออกเพื่อแข่งขันในทางการค้ากับต่างประเทศ อีกทั้งสภาพทางสังคมของประเทศก็ยังคงต้องพึ่งพาการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่จะต้องนำเข้าซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือโอนสิทธิในการใช้ประโยชน์ในเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงผลผลิตที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีใหม่ๆ

จากปัจจัยหลักต่างๆ ดังกล่าวมาโดยสรุป ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยหลักพื้นฐานของประเทศไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การพัฒนาทางเทคโนโลยี และสังคม มีส่วนในการนำมาเพื่อใช้พิจารณาให้เห็นถึงผลกระทบของการที่จะนำมาตรการทางกฎหมายหรือการที่จะมีแนวความคิดในการออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองพืช เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยหลักๆ ดังกล่าวของประเทศ โดยเฉพาะประเทศผู้นำทางอุตสาหกรรมที่มักจะอาศัยแนวความคิดของระบบการผูกขาดการผลิต การใช้ การขาย ตามระบบกฎหมายสิทธิบัตรมาเป็นมาตรการทางกฎหมายในการใช้คุ้มครองสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดจากเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งอาจจะเห็นเพราะว่าปัจจัยพื้นฐานของประเทศผู้นำทางอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ การพัฒนาทางเทคโนโลยี และสังคมจะขึ้นอยู่กับผลผลิตทางอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ได้จากการค้นคว้า

ข้อเสนอแนะ

1. ถ้าประเทศไทยจะพยายามตีความมาให้พืชสามารถที่จะเป็นสิ่งที่ขอรับสิทธิบัตร ภายใต้กฎหมายสิทธิบัตรไทยนั้นคงจะต้องมีการกำหนดแนวทางและแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ถ้าหลักเกณฑ์ที่ใช้กันอยู่ในประเทศพัฒนาแล้วนั้น

1.1 หลักเกณฑ์ของการเปิดเผยข้อมูล อาจจะต้องมีการกำหนดเงื่อนไขของการฝากพันธุ์พืช (depository of sample of plant variety) ดังเช่นที่ได้มีการกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาของการขอรับสิทธิบัตรไทยเช่นกัน

1.2 นิยามศัพท์คงจะต้องมีการแยกแยะให้ชัดเจนมากขึ้นว่าจะคุ้มครองพืชในระดับใด และจะรวมไปถึงกรรมวิธีผลิตพืชหรือไม่อย่างไร เพราะกรรมวิธีการต่างๆ เช่น biological process และ microbiological process ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตนั้นก็ยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ว่า จะอยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายสิทธิบัตร และกรรมวิธีการดังกล่าวจะรวมไปถึงการผลิตพืชที่จะสามารถได้รับการคุ้มครองหรือไม่ เพราะในประเทศไทยยังไม่มีแนวบรรทัดฐานของการวิเคราะห์ของสิ่งเหล่านี้ใช้

1.3 พยายามหลีกเลี่ยงความไม่เหมาะสมต่อการจะนำเอาหลักกฎหมายสิทธิบัตรมาใช้ในการคุ้มครองพืชด้วย โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาเทคโนโลยีผลทางเศรษฐกิจ และสังคมด้วย

2. จากปัญหาที่เป็นข้อถกเถียงกันอยู่ในต่างประเทศว่าควรจะมีกฎหมายที่กำหนดการคุ้มครองสิทธิของผู้ผสมพันธุ์พืช (PBR) และการคุ้มครองสิทธิของพันธุ์พืช (PVR) หรือไม่นั้น ประเทศไทยควรจะพิจารณาและศึกษาถึงผลกระทบทั้งผลดี และผลเสียว่าควรจะมีกฎหมายลักษณะดังกล่าวหรือไม่ และถ้าหากจำเป็นต้องมีบทกฎหมายดังกล่าว ควรจะกำหนดรูปแบบให้มีความชัดเจนแน่นอน และกำหนดรายละเอียดอย่างเพียงพอว่าจะคุ้มครองพืชหรือพันธุ์พืชอย่างไร มีขอบเขตของความคุ้มครองแค่ไหน

2.1 นโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจะเป็นปัจจัยประการสำคัญในการที่จะกำหนดว่ามาตรการทางกฎหมายที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ผสมพันธุ์พืช และการคุ้มครองสิทธิของพันธุ์พืชควรจะไม่เป็นไปในลักษณะการผูกขาดอย่างเข้มงวด เช่นอาจจะมีลักษณะของการยกเว้นสิทธิแก่ชาวนา เกษตรกรที่จะผลิตพันธุ์พืชหรือพืชเพื่อการบริโภค หรือถ้าพันธุ์พืชไปทำการทดลองและวิจัย เป็นต้น

2.2 ในแง่ทางสังคมและการพัฒนาทางเทคโนโลยีนั้น ประเทศไทยซึ่งโดยพื้นฐานเป็นประเทศเกษตรกรรมยังต้องอาศัยเทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงผลผลิต การจะผูกขาดสิทธิในการคุ้มครองพันธุ์พืชอาจจะมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เพราะอาจจะทำให้สังคมไม่สามารถใช้ประโยชน์ในเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อย่างเต็มที่

3. ถ้าหากประเทศไทยมีความประสงค์จะจัดให้มีการคุ้มครองพืชหรือพันธุ์พืชก็อาจจะเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องอาศัยสิทธิผูกขาดมามีส่วนในการพิจารณารูปแบบของการคุ้มครองพืชหรือพันธุ์พืช แต่ผู้เขียนขอเสนอแนะว่าควรที่จะมีการพิจารณาสีทธิผูกขาดให้มีความสอดคล้องกับประเทศไทย เพื่อป้องกันการผูกขาดที่ไม่เหมาะสม จึงอาจต้องสร้างมาตรการต่างๆ ขึ้นมา เช่น

3.1 ในเรื่องของระยะเวลาการคุ้มครอง ควรให้มีระยะเวลาที่เหมาะสมแก่สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาทางเทคโนโลยีของประเทศ อีกทั้งจะต้องพิจารณามาให้มีผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ซึ่งต้องอาศัยพืชหรือพันธุ์พืชมาเป็นปัจจัยในการผลิตผลผลิตทางเกษตรกรรม

3.2 สิทธิผูกขาดอาจจะออกมาในรูปของกฎหมายเฉพาะเพื่อการคุ้มครองพืชหรือพันธุ์พืช โดยมีหลักเกณฑ์ยึดหยุ่นได้ตามสภาพเศรษฐกิจ และมีผลกระทบต่อผู้บริโภคคนน้อยที่สุด เช่น อาจจะมีลักษณะของสิทธิ สามารถให้สิทธิผูกขาดในการใช้ จำหน่าย ผลิตพืชหรือพันธุ์พืชแก่เกษตรกร ชาวนา ชาวไร่ และเพื่อผลประโยชน์แก่การค้นคว้า วิจัย เพื่อผลิตพันธุ์พืชใหม่ ดังเช่นข้อยกเว้นที่มีการยอมรับกันทั้งในกลุ่มทวีปยุโรป และสหรัฐอเมริกา ในเรื่องของ Exhaustion of Right

3.3 การเปิดเผยข้อมูลของพืชและพันธุ์พืช หรือการฝากพันธุ์พืชเพื่อให้มีการตรวจสอบโดยสาธารณชนที่อาจจะต้องมีรูปแบบที่สอดคล้องกับแนวทางที่เป็นที่ยอมรับกันในระดับระหว่างประเทศ แต่กระนั้นก็ตาม ก็คงจะต้องให้มีความยืดหยุ่นได้ในทางปฏิบัติแก่การคุ้มครองพืชหรือพันธุ์พืช

3.4 อาจจะมีลักษณะการให้ค่าสิทธิเพื่อแลกเปลี่ยนกับการใช้พืชหรือพันธุ์พืช แต่ค่าสิทธินั้นคงจะต้องมีการกำหนดราคาที่เหมาะสมแก่สภาพเศรษฐกิจ เพื่อหลีกเลี่ยงการผูกขาดที่อาจจะเกิดขึ้นในการกำหนดค่าสิทธิสูงเกินไป ส่วน แต่ก็น่าจะอยู่ภายใต้ข้อยกเว้นของข้อ

3.2 ที่กล่าวมาแล้ว